

Nadir Xalıqov
Milli Aviasiya Akademiyası
baş müəllim
E-mail: nadir_1961@mail.ru

Səidə Əhmədova,
Milli Aviasiya Akademiyası
müəllim
E-mail: saidaahmedovabaku@gmail.com

AZƏRBAYCAN MÜLKİ AVIASİYASININ MEMARI

Açar sözləri: aviasiya, əsrin müqaviləsi, beynəlxalq hava limanı

Müasir Azərbaycan tarixinin 30 ildən artıq bir dövrünü əhatə edən mərhələ, ölkəmizin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrindəki dirçəliş illəri ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Təqribən bir qərinəlik bu dövr Azərbaycan tarixinə Heydər Əliyev dövrü kimi əbədi həkk olunub. Bu illərdə ümummilli liderin dəst-xətti ilə Azərbaycanın quruculuq salnaməsinə ən parlaq səhifələr yazılmışdır. Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin XX əsrin sonlarında bərpa edilib zənginləşdirilməsi, dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, onun əbədi və dönməz xarakter alması, ölkəmizin dinamik iqtisadi inkişaf yolu ilə inamla irəliləməsi, beynəlxalq nüfuzunun sürətli artması, əlbəttə, Heydər Əliyevin misilsiz fəaliyyəti sayəsində mümkün olmuşdur. Heydər Əliyev müdrik rəhbərliyi, siyasi uzaqgörənliyi, qətiyyətli və əzmkarlığı ilə zamanəmizin görkəmli siyasi xadimi kimi tanınmış, ən yüksək zirvəyə – Azərbaycan xalqının ümummilli lideri səviyyəsinə yüksəlmişdir [1]!

Bütün həyatı boyu öz xalqına sədaqətlə xidmət edən Heydər Əliyevin gerçəkləşdirdiyi quruculuq salnaməsinin ən mühüm hissələrindən biri də Azərbaycan dövləti və xalqımız üçün çox böyük və zəruri əhəmiyyət kəsb edən mülki aviasiya olmuşdur. Azərbaycan Mülki Aviasiyası onun diqqətindən heç vaxt yayınmamışdı. Mülki aviasiyadan digər keçmiş müttəfiq respublikalar kimi, Azərbaycanın da payına düşən və ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəlində istifadə olunan “TU-154”, “YAK-40”, “AN-2” təyyarələri, “Mİ-6” və “Mİ-2” vertolyotları oldu. Digər tərəfdən, SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycanda hökm sürən kaos, özbaşınalıq, sözün əsl mənasında, hakimiyyətsizlik mülki aviasiyaya da mənfi təsir göstərməyə başladı. Xalqımız 1993-cü ilin ağır günlərində yeganə çıxış yolunu Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtmasında gördü. Xalqın davamlı təkidi ilə onun hakimiyyətə qayıdışı ölkəyə təzə ruh, təzə nəfəs, yeni bir abı-hava və canlanma gətirdi. Heydər Əliyev nəinki Azərbaycanı dağılıb məhv olmaqdan xilas etdi, eyni zamanda, milli qurtuluşun və tarixi inkişaf mərhələsinin əsasını qoydu [2]. Ən önəmlisi isə müstəqilliyimizi dönməz və əbədi yola çıxardı. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması Azərbaycanın siyasi və iqtisadi müstəqilliyinin möhkəmlənməsi üçün güclü və əsaslı zəmin yaratdı. Bu uzaqgörən şəxsiyyət eyni zamanda mülki aviasiyanın inkişaf proqramını da müəyyənləşdirdi. Beləliklə, mülki aviasiyanın tərəqqisi və formalaşması xüsusilə prioritet məsələyə çevrildi. Azərbaycan Mülki Aviasiyasının yaranma tarixi 1938-ci ilə təsadüf etsə də, mülki aviasiyamızın inkişafının yeni mərhələsi ulu öndər Heydər Əliyevin respublikamızda rəhbərliyə qayıdışından sonra başladı.

Heydər Əliyev 1982-ci ildə SSRİ rəhbərliyinə təyinat alanda Azərbaycanda çox böyük yadigar tikililər qoyub getmişdi. Onlardan biri də tikintisi yarımçıq qalmış Bakı hava limanı idi [3]. Dünyaya sürətlə açılan, fəal integrasiya edən müstəqil Azərbaycan üçün hava limanını genişləndirmək və təyyarə parkını təkmilləşdirməklə yanaşı, ölkənin “səma qapısı” sayılan aeroportun yenidən qurulmasının zəruriyyətinə əmin olan Heydər Əliyev o vaxt üçün ən müasir tələblərə cavab verən yeni aerovağzal kompleksinin tikintisini nəzarətinə götürdü və doxsanıncı illərin ortalarından başlayaraq şəxsi təşəbbüs göstərərək mülki aviasiyaya investisiya qoymaq barədə uzaqgörən qərar qəbul etdi. Beləliklə, 1981-ci ildən tikintisi yarımçıq qalmış hava limanı

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Heydər Əliyevin bilavasitə şəxsi təşəbbüsü, göstərişi və xüsusi qayğısı sayəsində 15 il sonra – 1998-ci ildə nəinki Azərbaycanın, hətta Xəzər regionunun nəhəng obyektinə çevrildi. Müharibə şəraitində olan ölkəmiz üçün təkə mülki aviasiya sisteminə böyük məbləğdə xarici investisiya qoyuluşunda yalnız Heydər Əliyev nüfuzunun böyük rol oynaması danılmazdır. Məhz 1996-2002-ci illərdə Azərbaycan Mülki Aviasiyasında təxirəsalınmaz tədbirlər geniş vüsət aldı. 1996-cı il oktyabrın 2-də Gəncə aeroportuna Beynəlxalq hava limanı statusu verildi. Bakı Beynəlxalq Hava Limanının Aerovağzal Kompleksi də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin yaxından köməyi və xüsusi nəzarəti sayəsində Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (İKAO) tələbləri səviyyəsində iki il müddətində tikilib başa çatdırıldı. 1999-cu il sentyabrın 30-da aerovağzal kompleksinin açılış mərasimi oldu. Açılış mərasimində nitq söyləyən Prezident Heydər Əliyev dedi: “Bu gün mən özümü çox xoşbəxt hiss edirəm ki, bu aerovağzal kompleksinin təməlini 1981-ci ildə mən qoymuşam, 1985-ci ildə onun inşasının təmin olunmasını mən təşkil etmişəm və ondan sonrakı dövrdə burada heç bir iş görülmədiyi halda, son iki il müddətində bu kompleksin tikilib yüksək səviyyədə istifadəyə verilməsini də mən təmin etmişəm”. Heydər Əliyev Bakı Hava Limanında aviaparkın təzələnməsini, yeni təyyarələr alınmasını ən mühüm vəzifələrdən biri kimi qarşıya qoymuşdu [4]. Məhz buna görə də 2000-ci il oktyabrın 9-da ilk “Boeing-757-200” təyyarəsi Bakıya gətirildi. Bir ay sonra isə 2-ci “Boeing-757-200” hava gəmisi “Azərbaycan Hava Yolları” QSC-nin aviaparkına daxil oldu. Müasir tipli bu təyyarələr ilə Bakıdan London, İstanbul, Təl-Əviv və Dubaya beynəlxalq reyslərin həyata keçirilməsinə başlanıldı. Bu, yeni və müstəqil Azərbaycan üçün çox böyük nailiyyət idi.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. “Bioqrafiya”. Heydər Əliyev fondunun saytı (az.). heydar-aliyev-foundation.org. 2015-03-23 tarixində orijinalından arxivləşdirilib. İstifadə tarixi: 2015-02-06.
2. “Heydər Əliyev muzeyi”. Azərbaycan Respublikası Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidmətinin saytı (az.). dm.x.gov.az. 2015-04-15 tarixində arxivləşdirilib. İstifadə tarixi: 2015.
3. Jump up to:^{1 2} Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası. IV cild. Bakı –1980. səh.178.
4. “HEYDƏR ƏLİYEV”. Heydər Əliyev Mərkəzinin saytı (az.). heydaraliyevcenter.az. 2018-10-13 tarixində arxivləşdirilib. İstifadə tarixi: 2015-02-25.

**Khalygov Nadir
Akhmedova Saida**

ARCHITECT OF CIVIL AVIATION OF AZERBAIJAN

Summary: The stage of the history of modern Azerbaijan, covering more than 30 years, the years of renaissance in all spheres of public, political, economic and cultural life of our country are connected with the name of the great leader Heydar Aliyev. This period lasting about a century forever entered the history of Azerbaijan as the era of Heydar Aliyev. In these years, the most vivid pages were written in the handwriting of the national leader in the annals of the foundation of Azerbaijan. Restoration and enrichment of traditions of statehood in Azerbaijan at the end of the XX century, strengthening of state independence, its eternal and irreversible character, confident progress of our country due to dynamic economic development, rapid growth of its international authority. We became possible, of course, thanks to the unparalleled activity of Heydar Aliyev. Thanks to his wise leadership, political foresight, determination and persistence, Heydar Aliyev was recognized as an outstanding political figure of our time and rose to the highest peak - the level of the general leader of the Azerbaijani people!

Key words: aviation, contract of the century, international airport